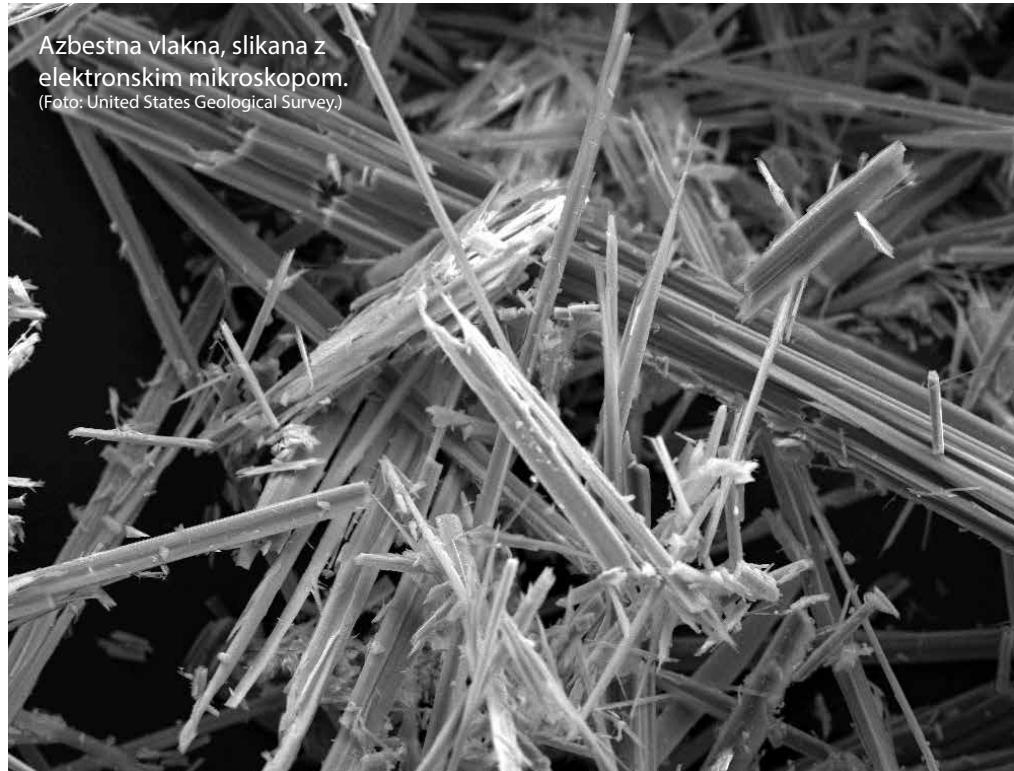

Odpraviti azbest

Ambiciozni cilji Evrope in situacija v Sloveniji

Problematika proizvodnje azbestnih proizvodov in njihove široke gospodarske rabe je znana. V Evropi je kot prva prepoved uporabe določenih azbestnih proizvodov v izolaciji uzakonila Danska leta 1972, leta 1980 pa skoraj v celoti prepovedala uporabo azbestnih proizvodov.

Azbestna vlakna, slikana z elektronskim mikroskopom.
(Foto: United States Geological Survey.)

Kot prvi izven območja EU je leta 1980 prepoved azbesta sprejel tudi Izrael. Leta 1982 je kot druga država na območju EU uporabo različnih azbestnih proizvodov prepovedala Švedska, leta 1983 jo je posnemala Islandija, tej je leta 1984 s prepovedjo sledila Norveška, prepoved uvoza in dobave določenih vrst azbestnih proizvodov je leta 1986 sledila tudi v Združenem Kraljestvu. Leta 1988 je del azbestnih proizvodov prepovedala Madžarska, leta 1989 je prepoved rabe uzakonila še Švica, leto kasneje je del azbestnih proizvodov prepovedala tudi Avstrija, Nizozemska delno leta 1991, Finska in Italija sta uzakonili delno prepoved uporabe leta 1992, v istem letu pa Madžarska proizvodnjo. Nemčija je prepoved uporabe sprejela leta 1993, istega leta je del azbestnih proizvodov prepovedala tudi Hrvaška.

Leta 1996 smo prepoved proizvodnje, uporabe in prometa sprejeli tudi v Sloveniji¹, istega leta

pa je azbestne proizvode deloma prepovedala tudi Francija. Leto kasneje sta azbest prepovedala še Monako in Poljska. V letu 1998 so Litva, Belgija in Češka republika delno prepovedale azbest, sledile pa so še mnoge druge države na območju EU. Hrvaška je rabo azbesta prepovedala leta 2006, a hkrati dovolila proizvodnjo za namene izvoza. V Srbiji je bila prepoved rabe vseh vrst azbesta uzakonjena leta 2011².

Vgradnje, rabe ter proizvodnje azbestnih proizvodov še vedno niso prepovedali v Rusiji, Indiji, Ukrajini, Kazahstanu, Kanadi, Vietnamu, Pakistanu, Kubi, Kirgiziji, Mehiki, Kolumbiji, Braziliji ... in v mnogo državah afriške celine (npr. v Zimbabveju, medtem ko je Južnoafriška republika – nekoč velika proizvajalka dela azbestnih proizvodov – le-tega popolnoma prepovedala leta 2008, hkrati pa dovolila transport tovrstnih proizvodov čez svoje ozemlje). Kot poročajo številni mediji, so prizadevanja

Avtorica:

Valentina Kuzma, univ. dipl. inž. vod. kom. inž., samostojna svetovalka
GZS Zbornica gradbeništva in industrije gradbenih materialov

lobistov industrije v državah brez prepovedi velika in nasprotovanja glasna, o nekaterih poročajo celo slovenski spletni medijski informativni portali³. Spremljanje posebnih poročil poročevalcev Mednarodnega sekretariata za prepoved azbesta⁴ odstre zanimivo dogajanje o interesnem sodelovanju držav, industrije in njihovih medsebojnih dogovorih. Sedmo zasedanje podpisnikov Rotterdamske konvencije⁵, ki se je odvijalo v maju 2015 v Ženevi v Švici, je pokazalo, da je očiten odpor določenih držav za uvrstitev krizotilnih azbestnih vlaken in proizvodov v prilogo št. 3⁶ te konvencije (op. a.: njena podpisnica je tudi Slovenija), kajti dokazujejo nasprotno, da je uporaba krizotilnih azbestnih vlaken in proizvodov lahko tudi varna.

Zaključujejo, da je za revne ljudi, ki ne zmorejo stroškov za dražje in bolj varne alternativne proizvode, uporaba teh proizvodov ključna. Če nekatere države tretjega sveta še poskušajo ubraniti svoje močne gospodarske interese, povezane s proizvodnjo in uporabo azbestnih proizvodov, pa je Evropa začela razmišljati, kako njeno območje osvoboditi tega široko uporabljenelega proizvoda.

PREDLOG, DA SE EVROPSKA SKUPNOST OSVOBODI AZBESTA

Evropski ekonomsko-socialni odbor je z večinskimi glasovanjem na 505. plenarnem zasedanju v februarju 2015 potrdil mnenje o odpravi azbesta v EU7 (op. a.: EESO je posvetovalno telo Evropske unije, ustanovljeno leta 1957, ki s strokovnimi nasveti pomaga večjim institucijam EU, id. Evropski komisiji, Svetu in Evropskemu parlamentu⁸). Bistvo potrjenih sklepov in priporočil v predmetnem mnenju je, da mora biti popolna odstranitev azbesta v rabi in vseh proizvodov prednostna naloga Evropske unije. Akcijske načrte morajo sprejeti vse države članice, vendar bi jih morala EU usklajevati. Tako bi zagotovila ustrezno:

- » izobraževanje in obveščanje, usposabljanje javnih uslužbencev,
- » nacionalno in mednarodno usposabljanje,
- » programe financiranja odstranjevanja azbesta,
- » dejavnosti osveščanja v zvezi z odstranjevanjem azbesta in proizvodov, ki ga vsebujejo, iz javnih stavb in območij, kjer so

bile nekaj tovarne za proizvodnjo azbesta,

- » čiščenje obratov in naprav v stavbah, izgradnjo obratov za uničevanje azbesta in odpadkov, ki ga vsebujejo,
- » spremljanje učinkovitosti veljavnih pravnih zahtev ter ocene izpostavljenosti tveganju za osebe in varovanje zdravja.

Kot prva je akcijski načrt za odstranitev vseh obstoječih virov azbesta z ustrežno finančno podporo pripravila Poljska; za svoj cilj si je zadala odstraniti ves vgrajen azbest do leta 2032.

Mnenje ESSO izpostavlja, da so številne države članice EU že pripravile posebne registre stavb z azbestom (npr. Francija), preostale pa bi ga še morale. To bi delavcem in delodajalcem pred pričetkom izvajanja prenov zagotavljalo ustrezne informacije glede tveganj, povezanih z azbestom, ter pripomoglo k dopolnitvi veljavnih ukrepov za varovanje zdravja pri delu. V mnenju ESSO avtorji še predlagajo, da bi se s pripravo registra začelo najprej na lokalni ravni s pregledom javnih stavb in javne gospodarske infrastrukture (op. a.: verjetno po vzoru implementacije obvezne energetske izkaznice bi se pripravila izkaznica o prisotnosti azbesta). Izpostavljena je dobra praksa države Francije, ki je že leta 1996 uzakonila obvezo pridobitve posebnih poročil glede prisotnosti azbesta v stavbi pri prodaji/prenovi/rušenju stavb, zgrajene pred letom 1997⁹.

SITUACIJA V FRANCIJI

Poudariti je treba, da je bila Francija eden največjih trgov azbestnih proizvodov v celinski Evropi. Do leta 1962 sta tam delovala dva velika rudnika, ki sta pokrivala 20 % porabe azbesta v državi. Po njunem zaprtju je Francija azbest uvažala iz Kanade. Na prebivalca naj bi v 20. stoletju vgradili oziroma uporabili približno 80 kilogramov azbesta¹⁰. Francoska zakonodaja je zaradi navedenega oblikovala več različnih obveznih vrst ocen oziroma poročil o „diagnozi stavbe“:

- » DTA: Diagnostic Technique Amiante (zahtevano za vsako stavbo zgrajeno pred 1/01/1997);
- » DAPP: Dossier Amiante Partie Privative (zahtevano, da se evidence o stavbi vodijo s strani lastnika npr. ročno napisano – koliko let živi v

stavbi, koliko ur dnevno, kaj počne v stavbi, ...);

- » DAV: Diagnostic Avant Vente (zahtevano ob prodaji stavbe, podobno DTA);
- » DAD: Diagnostic Avant Démolition (zahtevano pred rušenjem, preventivno vrtanje v zidove stavbe);

Kje v vaši hiši se

Streha/zunanja konstrukcija

Streha/strešne plošče

Stenske obloge/omet

Žlebovi/drenaže, fasadni elementi

Streha nad dimnikom

Strešna lepenka

Okenske police, okenski kit

Drugo

Bitumenska drenažna plošča, zbiralnik za vodo

Cisterne, straniščne školjke, cementne stopnice

Požarne odeje

» DAT: Diagnostic Avant Travaux (zahtevano pred posegom prenove stavbe), vse vrste ocen zahtevane za stavbe, zgrajene pred 1. 1. 1997 ali z gradbenim dovoljenjem iz l. 1996).

Zanimiva je dogovorjena panožna strokovna praksa med socialnimi partnerji, ki se je v Franciji oblikovala skoraj takoj po drugi svetovni vojni.

Francoski delodajalci in delojemalci so v panožni kolektivni pogodbi leta 1947 ustanovili poseben paritetni (skupen) socialni sklad, imenovan OPPBTP¹¹. Ta je strokovni organ za gradbeništvo v Franciji, ki je odgovoren za varnost in zdravje pri delu v tej panogi oziroma dejavnosti (op. a.: podobne panožne paritetne sklade za varnost in zdravje pri delu poznajo tudi nekatere druge

zahodne EU države oziroma starejše članice EU¹²). OPPBTP ima splošno svetovalno in informativno vlogo, vrši usposabljanje podjetij in delavcev v gradbeništvo, pojavlja pa se tudi kot svetovalni organ za francoske javne organe. Delovanje sklada se financira s prispevki delodajalcev in delojemalcev (sem sodijo vsi zaposleni, ki delajo v gradbeništvo, vključno tisti s skrajšanim

lahko skriva azbest?

Notranja oprema

Pregrade

Panels za električno napeljavo

Podloge, lopute za dostop

Tkane obloge

Brizgane obloge, stropna izolacija

Panelna vrata

Ploščice, linolej

Ogrevanje/prezračevanje/ električna napeljava

Kotel/izolacija za grelno napravo

Izolacija za cevovode

Dimniki in tesnila

Cevovod: izolacija, tesnenje, obloge

Električna stikalna naprava, električni grelec

Grelec: tesnjenje, obkrožujoče plošče

delovnim časom). OPPBTP ponuja široko paleto usposabljanj za gradbena podjetja in njihove zaposlene ter predstavniških teles delavcev (verjetno je OPPBTP po strokovni naravi delovanja še najbolj podobna slovenski Zbornici varnosti in zdravja pri delu, kjer se interesno združujejo varnostni inženirji). Ti programi sklada zajemajo organizacijske, tehnične in človeške vidike preprečevanja nevarnosti – previdnostne ukrepe s posebnim poudarkom na praksi upravljanja in izvajanja del. OPPBTP ponuja tudi začetno akademsko usposabljanje varnostnih strokovnjakov (inženirjev) v gradbenem sektorju. Sklad je razvil posebno programsko orodje MAEVA-BTP, ki gradbenim podjetjem vseh velikosti omogoča analiziranje in ocenjevanje dejavnikov tveganja v svojem delovnem okolju. Program ima več kot 40 000 uporabnikov (podjetij) in je tako glavno orodje za oceno tveganja v gradbeništvu v Franciji. Podjetjem omogoča, da razvijejo ustrezno varnost in preprečevanje tveganja politike ter akcijske načrte za izboljšave in izpolnjevanje zakonskih obveznosti.

Zaradi velike količine vgrajenega azbesta v Franciji nacionalna zakonodaja zahteva, da se morajo uprave gradbenih podjetij in delavci specialno usposabljati (sprejeto z Arrêté du 23/02/2012). Za splošna izvajalska dela, oznake SS4, ki jih izvajajo električarji, vodovodarji, fasaderji, keramičarji ipd., se za upravo zahteva prvo usposabljanje v dolžini 5 dni, po 3 letih dodaten 1 dan kot osvežitveno usposabljanje, za delavce v podjetjih pa se zahteva prvo usposabljanje, ki traja 2 dni, po 3 letih pa 1 dan kot osvežitveno usposabljanje.

Specialnih izvajalskih del, ki se nanašajo na odstranjevanje azbesta, oznake SS3, ne more izvajati vsako gradbeno podjetje, ker se morajo podjetja za dela certificirati (op. a. v Sloveniji so to tisti izvajalci, objavljeni v Evidenci izdanih okoljevarstvenih dovoljenj za odstranjevanje azbesta pri ARSO (<http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/odpadki/podatki>)). Za upravo podjetij se zahteva prvo usposabljanje v dolžini 10 dni, po 3 letih 5-dnevno osvežitveno usposabljanje, za delavce pa se zahteva usposabljanje v dolžini 5 dni, po 3 letih dodatno 2-dnevno osvežitveno usposabljanje. Celotno usposabljanje brezplačno izvaja paritetni socialni sklad OPPBTP.

Kako odgovorno so v zadnjem času do problematike azbesta pristopili v Franciji, lahko razberemo tudi iz dnevnikih časopisnih novic. V aprilu 2015 je bila na pristojnega

francoskega ministra naslovljena obširna problemska tematika, kdaj bo za najemnike oblikovano podzakonsko besedilo po vzoru energetske izkaznice glede obveze predložitve posebnih diagnoz o stavbi – kot se zahteva ob sklenitvi najemnega razmerja¹³. Dejstvo je, da imajo najemniki pogosto težave, ko želijo tovrstne informacije, pomembne za njihovo zdravje, preveriti pri najemodajalcu. Ministrstvo je v kratkem času odgovorilo in obljubilo, da bo zadevo uredilo in objavilo podzakonski akt v uradnem listu že junija 2015.

SITUACIJA V SLOVENIJI

Če primerjamo situacijo Francije s Slovenijo, lahko zaključimo, da smo še daleč od dobrih praks, kot jih poznajo starejše evropske države. Popise ključnih javnih stavb in statistike o vgrajenih proizvodih so sicer raziskali in objavili

Spodaj: Na stanje osveščenosti glede azbesta v Sloveniji kažejo tudi spletni oglasi za stare azbestne kritine.

med izvajanjem projekta Nacionalne smernice za azbest – zaključno poročilo¹⁴, kaj več kot organizacije kasnejših različnih informativnih predavanj po Sloveniji pa država do danes še ni uspela urediti in organizirati. Nekateri deležniki želijo dobro prakso osveščanja nadaljevati, a ker systemskega vira financiranja za to še ni vzpostavljenega, jim ostaja le, da se prijavljajo, bolj ali manj uspešno, na različne nacionalne razpise. Pohvalno je, da NIJZ razpolaga s študijami, ki podrobno obravnavajo statistike vgrajenega azbesta v izobraževalnih ustanovah (javnih šolah, vrtcih ipd.), žal pa te informacije systemsko še niso ustrezno urejene in zbrane za enostaven vpogled, npr. s strani izvajalcev del¹⁵. V

okviru projekta Nacionalne smernice je bilo v zaključnem poročilu (1. 12. 1998–31. 10. 1999)¹⁶ ugotovljeno, da je bilo od leta 1963 od skupno 273 osnovnih šol, ki so med 451 osnovnimi šolami v Sloveniji odgovorile na vprašalnik, na novo zgrajenih 162 šol, 60 so jih dograjevali, 111 pa je bilo adaptiranih. Za nove šole so praviloma uporabljali azbest; v povprečju so porabili 1700 m² azbest-cementne strešne kritine. Večina od 196 vrtcev v Sloveniji naj bi bila v času izvajanja projekta tudi pokritih z azbest-cementno strešno kritino. Kar nekaj teh stavb so do danes že obnovili in o tem pohvalno poročajo tudi mediji¹⁷.

Kako se sicer s strani izvajalcev del izvajajo previdnostni ukrepi in uporaba primerne osebne varovalne opreme na deloviščih v Sloveniji, kjer so lahko vgrajeni proizvodi, ki vsebujejo azbest, preverja Inšpektorat za varnost in zdravje pri delu. V letu 2015 bo inšpektorat izvajal akcijo nadzora pri gradbenih in komunalnih izvajalcih. Pregledoval bo podjetja, kjer so ali bi lahko bili delavci izpostavljeni azbestu¹⁸. Zanimivo je, da slovenskemu inšpektoratu po funkciji podobna angleška ustanova HSE¹⁹ javno objavlja celo sodne primere in imena poslovnih subjektov, ki so bili oglobljeni ter sankcionirani za nepravilno prakso izvajanja prenove in ogrožanja varnosti zaposlenih in tretjih oseb.

»Da letos poteka 25 let (1990–2015), odkar v Sloveniji ni predpisa, ki bi določal postopek za verifikacijo poklicnih bolezni, in zato se lahko pretvarjamo, da jih ni. Edina izjema so poklicne bolezni zaradi izpostavljenosti azbestu (leta 2014 se je invalidsko upokojilo šest ljudi s to diagnozo). Minister za zdravje bi moral najkasneje z začetkom leta 2014 v skladu s 424. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2, UL RS 96/2012) izdati predpis, s katerim bi določil poklicne bolezni in dela, pri katerih se pojavljajo te bolezni, pogoje, ob katerih se štejejo za poklicne bolezni, in postopek ugotavljanja, potrjevanja in prijavljanja poklicnih bolezni. Ta predpis še ni bil izdan.« Tako javno opozarjajo pristojno ministrico za zdravje v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije in hkrati trdijo, da »naj bi v Sloveniji zaradi posledic poklicnih bolezni umrlo letno 700 ljudi²⁰, kar predstavlja 4 % skupne letne mortalitete«.

V Sloveniji tudi še ni laboratorija, ki bi bil akreditiran za analizo vzorcev materialov z vsebnostjo azbesta, saj je vzorcev relativno malo in se akreditacija

enostavno ne izplača. Zavod za gradbeništvo Slovenije – ZAG naj bi letno naredil za naročnike, izvajalce meritev vlaken azbesta v zraku, približno 200 analiz na filtrih in približno 80 analiz v materialu, ki ga odvzema ali jim ga prinesejo v pregled drugi naročniki. Izvaja tudi celovite preglede stavb glede prisotnosti azbesta in zaskrbljujoče je, da so naročniki teh pregledov večinoma tuji poslovni subjekti, ki v Sloveniji kupujejo ali prevzemajo različne stavbe in infrastrukturne objekte. Ti so bolj osveščeni glede vpliva azbesta na okolje in zdravje ter se zavedajo tudi možnosti kasnejše odgovornosti do zaposlenih v tem objektu in morebitnih odškodninskih zahtevkov²¹. Z opremo za meritve vsebnosti azbesta razpolaga tudi Kemijski inštitut, z opremo za vzorčenje pa ZVD Zavod za varstvo pri delu.

Še kako živ pa je sekundarni trg s staro iztrošeno azbest-cementno kritino, kar potrjujejo oglasi na spletnem portalu Bolha²². Oglasov, kjer zasebniki podarjajo ali za simbolično ceno prodajo nevarno staro azbest-cementno kritino, je vsak mesec okrog 20. Situacija je odraz ureditve, da je cena odlaganja azbestnih proizvodov materialov v Slovenija oblikovana prosto oziroma tržno, ker to ni del obvezne občinske gospodarske javne službe varovanja okolja. Tako npr. v Savinjski regiji za uporabnike s tega prispevnega območja znaša približno 120 EUR/t brez DDV, zaračunata pa se še okoljska taksa v višini 22 EUR ter strošek finančnega jamstva v višini 16,22 EUR/T brez DDV. Uporabniki, ki niso s tega območja, imajo nek pribitek na osnovno ceno. V Savinjski regiji letno zberejo in deponirajo približno 2000 ton azbestnih proizvodov²³. Dobra praksa tamkajšnjega komunalnega podjetja je, da imajo zasebni uporabniki njihovih storitev možnost brezplačnega odlaganja teh proizvodov, če gre za količine povprečne stanovanjske hiše. Kljub vsemu se nekateri zasebniki raje kot za trajno in ustrezno deponiranje na javnih deponijah odločajo raje za ponovno dajanje teh proizvodov na trg, kar povzroča dodatno kontaminacijo okolja in ljudi. Ali so za takšno prakso krivi nepoznavanje možnosti odlaganja na javni deponiji, neosveženost o nevarnosti teh proizvodov ali prodaja za vsako ceno, je težko reči. Na tem področju Slovenijo močno prehiteva sosednja država Hrvaška, ki se je že pred leti odločila, da bo odlaganje azbestnih proizvodov in odpadnih gradbenih materialov na deponijah za fizične osebe brezplačno²⁴. Hrvaška ima vzpostavljen sistem za

ČE PRIMERJAMO SITUACIJO FRANCIJE S SLOVENIJO, LAHKO ZAKLJUČIMO, DA SMO ŠE DALEČ OD DOBRIH PRAKS, KOT JIH POZNAJO STAREJŠE EVROPSKE DRŽAVE.

zbiranje, prevoz in odstranjevanje gradbenih proizvodov in odpadkov, ki vsebujejo azbest. Državlani v tem primeru lahko pokličejo enega od 14 pooblaščenih zbiralcev, ki azbestni odpadni material brezplačno prevzame in deponira.

GZS ZGIGM je v letu 2014 pripravila slovenske prevode publikacij **ODKRIVANJE AZBESTA IN PRAVILNO RAVNANJE**²⁵. Publikacije so na voljo splošni javnosti in gradbenim delavcem, ki niso zaposleni pri izvajalcih del, katerim je izdano dovoljenje za odstranjevanje azbesta ali za odstranjevanje določenih kategorij materialov povezanih z azbestom (regi ster izvajalcev ARSO). Na svojem spletnem mestu GZS ZGIGM v luči osveščanja gospodarske panoge gradbeništva omenja tudi druge slovenske priročnike in strokovna besedila, ki so jih izdali različni deležniki na temo dobre prakse ravnanja z azbestom in dobre prakse ravnanja²⁶. V letu 2015 je organizirala tudi nacionalno praktično delavnico in sodelovala s prispevkom na strokovnem usposabljanju Zbornice varnosti in zdravja pri delu. Področna zakonodaja, povezana z azbestom, se je v preteklosti spreminjala in nekaj dobrih rešitev je žal tudi izpadlo, zato se danes znova predlaga, da bi okoljski monitoring vsaj za večja mesta predvideval obvezne redne meritve zapašenosti okolja z (anorganskim) azbestnim prahom. Na ta način bi splošna javnost imela na voljo informacije, v kakšnem okolju živi, razpolagali pa bi tudi z bolj popolnimi podatki o kontaminaciji okolja ter lažje identificirali dejanski vir kontaminacije in oceno obsega ter intenzitete kontaminacije z azbestnim prahom.

KAKO NAPREJ V DRŽAVAH EVROPSKE SKUPNOSTI

Evropski ekonomsko-socialni odbor skupaj z Odborom regij 24. junija 2015 v Bruslju organizira brezplačno konferenco o azbestu v ES. Na dogodku bodo različni evropski strokovnjaki (op. a.: tudi iz Slovenije) predstavili trenutno stanje na tem področju v Evropi in začrtali predlog programa dela za v bodoče, ki bi ga morala sprejeti Evropska komisija. 60

LITERATURA IN OPOMBE

1. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO950>
2. http://ibasecretariat.org/chron_ban_list.php
3. <http://www.delo.si/prosti-cas/zanimivosti/povzrocitelj-smrti-ki-na-drugi-strani-resuje-zivljenja.html>
4. <http://ibasecretariat.org/lka-rep-asb-frontline-update-from-geneva.php>
5. <http://www.pic.int/>
6. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=1999-02-0083>
7. <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.ccmi-opinions.32833>
8. <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.sl.home>
9. <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/france/registering-property/> in prezentacije paritetnega panožnega socialnega sklada OPP BTP iz l. 2014 in <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/france/registering-property/>
10. http://ibasecretariat.org/prof_france.php
11. <http://paritarian-funds-construction.eu/fund.php?id=11&cat=&country=&kw=&dv=&offset=1>
12. <http://paritarian-funds-construction.eu/funds-list.php>
13. <https://www.allodiagnostic.com/actualites/le-diagnostic-amiante-pour-la-location-est-annonce-pour-juin/>
14. <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISP&id=1120248596802867&rec=6&sid=1>
15. <http://www.rtvlo.si/lokalne-novice/v-biljah-bodo-gradili-nov-vrtec/362438>
16. http://www.gzs.si/zbornica_gradbenistva_in_industrije_gradbenega_materiala/Novice/ArticleId/43116/arhiv--prakticna-delavnica-vzd-in-azbesta-v-gradbenstvu-uspela--nadzor-poslovnih-subjektov-se-zacenja-2-2-2015
17. <http://news.hse.gov.uk/category/topic/asbestos/>
18. http://www.sindikatzsss.si/index.php?option=com_content&view=article&id=1448:slovenija-e-etrt-stoletja-brez-temeljnega-predpisa-o-poklicnih-boleznih-&catid=2:aktualno&Itemid=65
19. Osebni pogovor z doc. dr. Ano Mladenovič, univ. dipl. inž. geol. (vodja laboratorija na ZAG), maj 2015
20. <http://www.bolha.com/iskanje?q=salonitne>
21. <http://www.varnost-solstva.com/azbest.html>
22. <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISP&id=1022127680791635&rec=8&sid=1>
23. Osebni pogovor s Slavkom Maršem, inž. kem. tehnol., Vodja enote RCERO, Simbio, d.o.o., maj 2015
24. <http://www.fzoeu.hr/hrv/index.asp?s=azbest>
25. http://www.gzs.si/zbornica_gradbenistva_in_industrije_gradbenega_materiala/Novice/ArticleId/43127/arhiv--slovenski-prevodi-publikacij-odkivanje-azbesta-in-pravilno-ravnanje
26. http://www.gzs.si/zbornica_gradbenistva_in_industrije_gradbenega_materiala/vsebina/Zakonodaja-s-podro%C4%8Dja-gradbeni%C5%A1tva/Varnost-in-zdravje-pri-delu/42926